

Voorwoord

‘Het bloed van de martelaren is het zaad van de Kerk’, is een bekende uitspraak van de kerkvader Tertullianus (ca. 160-ca. 230). Het verhaal van dit Amerikaanse zendingsechtpaar uit de vorige eeuw is daar slechts één voorbeeld van. In een eeuw waarin christenvervolging nog steeds diepe sporen trekt, kan het goed zijn om hiervan kennis te nemen. ‘In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal’, dichtte Willem Bilderdijk. Naarmate de wederkomst van de Heere Jezus Christus nadert, zal de oven van de verdrukking wellicht nog heter worden gestookt. De geschiedenis van (het christendom in) China is een boeiende, maar ook bloedige geschiedenis, met name in de twintigste eeuw. Terwijl de groei van het aantal christenen alleen maar toenam, werden de aanslagen op de Chinese kerk driester. Rond de eeuwwisseling (1900) was er sprake van de zogenaamde Bokseropstand, onder leiding van keizerin Cixi. Zij haatte alles wat buitenlands was, en liet honderden buitenlandse zendelingen en duizenden Chinese christenen ombrengen.

Eind jaren twintig kwam het communisme op onder leiding van Mao Zedong. Er ontstond een burgeroorlog tussen de communistische strijdkrachten en de nationalistische generaal Chiang Kai-shek. Dit resulteerde in de ‘Lange Mars’ van het Rode Leger, die begon in het najaar van 1934. Zo’n honderdduizend soldaten trokken door provincies en over bergketens, en ontplooiden een ware guerrillaoorlog. Zij richtten hun aanvallen vooral op de leden van de Chinese kerken en op buitenlandse zendelingen. Uiteindelijk vielen ook de hoofdpersonen van dit boek, John en Betty Stam, ten prooi aan hun wreedheid.

Ten slotte zij opgemerkt dat de Chinese plaatsnamen die in het boek voorkomen, in de toenmalige spelling zijn weergegeven.

Lees in het volgende Gods weg met dit zendingsechtpaar, en zie in dit verhaal vooral Gods bedoelingen met deze gebeurtenissen.

Dordrecht, februari 2021

A. (Bram) Jobse

Hoofdstuk 1

Gevangengenomen

De dag begint voor John en Betty Stam in hun zendingsonderkomen in de Chinese plaats Tsingteh zoals altijd. Samen met de zes Chinezen met wie ze in één huis wonen, hebben ze juist ontbeten. John wil wat studeren en schrijfwerk doen die morgen. Betty wil Helen Priscilla, hun drie maanden oude baby, in bad doen met assistentie van haar hulp, Mei Tsong-fuh. De kok, Li Ming-chin, is aan het kokkerellen in de keuken. En zijn vrouw, moeder en twee kinderen hebben hun eigen bezigheden.

John en Betty zijn twee weken geleden gearriveerd in Tsingteh. Ze werken voor de China Inland Mission (CIM), en zullen het kinderwerk gaan leiden in het zuidelijke deel van de provincie Anhwei. In het hart van het echtpaar leeft de begeerte om ook wat evangelisatiewerk te doen in dit arme deel van China. Ze weten zich beiden geroepen tot het werk in Gods Koninkrijk in het immense Chinese land. Een langgekoesterde droom is zowel voor Betty als voor John uitgekomen, nu ze beiden in China werkzaam mogen zijn. Het land waar ze ook als man en vrouw aan elkaar zijn verbonden.

Het eerste jaar in China is zo wonderlijk verlopen. Ze hebben veel mogen doen voor de zaak van Christus, en het jaar is bekroond met de geboorte van hun prachtige dochter, die ze Helen noemen. Ze zijn zich ervan bewust dat er nog genoeg moeilijkheden op hun weg kunnen komen, maar ze zien er ook naar uit dat de Heere hun nog meer goede jaren als zendingsechtpaar wil geven.

Terwijl iedereen die ochtend bezig is in huis, komt er een boodschapper aan de deur. Hij is gestuurd door de burgemeester van het stadje. 'De burgemeester vroeg mij bij

uw huis aan te kloppen, om u en uw vrouw ervan op de hoogte te stellen dat communistische soldaten deze nacht in Yang Chi zijn aangekomen, dat vijftig tot zestig li hier vandaan ligt. Weest u op uw hoede, als de geruchten alarmerend worden, moet u vertrekken.'

John denkt even na: hij weet dat een li ongeveer een derde van een mijl (dus ongeveer 500 meter) is. Hij legt een hand op de schouder van de boodschapper en zegt: 'Maak u niet druk, zij zullen niet naar deze kleine plaats komen. Maar dank dat u hier gekomen bent om ons te waarschuwen.' Een aantal weken geleden had John samen met een andere zendingsfunctionaris nog een diepgaand onderzoek gedaan naar de regio om te bezien of het verstandig was om met zijn gezin naar Tsingteh te verhuizen. De lokale bestuurders hadden gezegd dat ze zich geen zorgen hoefden te maken over een communistische aanval. Juist in deze regio waren veel regeringstroepen aanwezig om de communistische infiltratie tegen te gaan. En als het toch problematisch zou worden, zouden de regeringstroepen in de buurt zijn. Met andere woorden: de bescherming van het gezin was gewaarborgd. Om die reden vonden de bestuurders van de CIM het verantwoord dat het gezin Stam zich daar vestigde.

De boodschapper is nog niet weg, of Li benadert John met een diepe bezorgdheid op zijn gezicht en in zijn stem, en zegt: 'Nu de burgemeester deze man gestuurd heeft om u te waarschuwen en de 'roden' (communisten) niet ver weg meer zijn, moeten u en uw gezin echt weggaan.'

John is niet overtuigd.

Daarom vervolgt Li: 'De roden zijn geen lokale bandieten. Hun aantal is groot en zij zijn niet bang voor een lokaal garnizoen. Bovendien, hun bewegingen zijn heel onvoorspelbaar. Ze zijn vandaag hier en morgen daar.'

'We zullen zien', antwoordt John kalm. 'Deze middag komt er een predikant van een naburige provincie op bezoek; we wachten af wat voor nieuws hij brengt.'

Een uur later loopt de moeder van Li door het stadje. Ze ziet een man door de straat rennen, helemaal bezweet, die tegen de mensen schreeuwt: 'Slecht nieuws! Snel! De roden zullen snel hier zijn! Ze zijn nog maar ongeveer tien li hiervandaan!' Hij snelt naar het huis van de burgemeester die, als hij het nieuws hoort, direct de poorten van het stadje sluit. Li's moeder haast zich terug naar huis en vertelt haar zoon wat er aan de hand is. Ze zien mensen in alle richtingen rennen.

Li wendt zich tot John en zegt: 'De rode soldaten zijn heel dichtbij, anders zouden de mensen niet zo hard wegrennen.' 'Zo hard kunnen ze niet gereisd hebben, bijna twintig mijl in één nacht', antwoordt John, 'maar ik zal naar buiten gaan en zelf poolshoogte nemen.'

Mei begint te beven van angst. Ze gaat naar de kamer waar Betty voor Helen zorgt. 'U moet snel de baby klaar maken', zegt ze, 'we moeten vertrekken; het gaat niet goed buiten.'

Betty glimlacht en zegt zacht: 'Wees niet bang, Mei. We vertrouwen op God. Dan is er niets te vrezen.'

John komt weer binnen. 'Ik sprak een man op straat en hij zei dat de rode soldaten in Chiki zijn, zeventig li ten zuiden van Tsingteh.'

'In Chiki?!' roept Li uit, 'maar dat is slechts tien li bij ons vandaan! Alstublieft, meneer Stam, laat me gaan en stoelen bestellen!' Hij doelt op de draagstoelen die nodig zijn om het gezin te verplaatsen.

Een soldaat komt binnen en zegt tegen John: 'U moet gaan. De rode soldaten zullen snel in de stad zijn.'

John antwoordt: 'We zijn ons vertrek al aan het voorbereiden.'

Li komt terug met de dragers die het gezin in de stoelen willen verplaatsen.

'De grote westpoort is nog open', zeggen de dragers, 'we kunnen die weg nemen. De rode soldaten komen uit het oosten.'

Weer komt een lijfwacht van de burgemeester bij het huis: 'Ze zijn bijna hier. U moet onmiddellijk gaan.'

'Dan moeten we direct voor stoelen zorgen, alle stoelen zijn al verhuurd. Direct stoelen gaan zoeken!' commandeert Li. 'Kom hier terug en wacht buiten.'

Op dat moment klinken gewerschoten. Deze worden direct beantwoord door ander vuur van buiten de stad. Dat kan alleen maar betekenen dat de lokale strijders slaags zijn geraakt met de communistische troepen. Maar de lokale strijders, die met nog geen honderd man zijn, zijn geen partij voor de communistische macht van meer dan tweeduizend soldaten. Burgemeester Peng, die zich nog in de stad bevindt, verkleedt zich snel als boer en ziet kans om uit de stad te ontkomen.

De communisten gebruiken vier ladders om de oostelijke muur van de stad te beklimmen, waarna de soldaten uit Tsingteh de poort opengooien om ze binnen te laten. De communisten verspreiden zich over het stadje en sluiten het hermetisch af. In het zendingshuis, niet ver van de poort, worden de deuren gesloten en buigen allen zich neer in een hartstochtelijk gebed tot de Heere. Het duurt niet lang of er wordt hard op de deur gebonsd.

'Wat zullen we doen? Hen binnenlaten of niet?' vraagt John. Li antwoordt in wanhoop: 'Als we het niet doen, is alles voorbij, en als we het wel doen ook.'

'Ik zal de deur opendoen en hen verwelkomen', zegt John. John en Betty staan in de deuropening en kijken vier jonge soldaten in het gezicht. John maakt een buiging en zegt: 'Jullie hebben vast veel ontberingen gehad. Hoe heten jullie?' Door deze vraag zijn de soldaten enigszins uit het veld geslagen en ze noemen hun namen. 'En u? U bent een buitenlander, is het niet?'

'Ja, een Amerikaan.'

'Hebt u medicijnen?' vraagt de officier.

'Alleen een fles zalf', zegt John, en overhandigt die.

'Hebt u nog meer dingen die u ons kunt geven?'

‘Zeker’, zegt John, ‘u kunt alles krijgen wat u wilt.’ Hij overhandigt hun diverse dingen, zoals een klok, een horloge en een zaklamp.

Daarna komt Betty naar voren en zegt: ‘Jullie zullen vast dorstig zijn. Zal ik voor jullie wat thee en cake klaarmaken?’ Even later komt ze uit de keuken met dampende bidders thee en cake voor alle soldaten.

‘Hebt u ook nog geld?’ vraagt de officier.

‘Ik ben nog maar net hier in Tsingteh’, antwoordt John, ‘veel geld heb ik niet. Wij dienen God. Eens per maand komt er wat geld uit Shanghai. Ik heb hooguit veertig of vijftig dollar. Jullie kunnen het van me krijgen.’

Na het in ontvangst te hebben genomen, vraagt de officier: ‘Meer niet?’

‘Nee, meer heb ik niet’, zegt John.

Het gezicht van de officier verhardt. ‘Onderzoek hem!’ zegt hij tegen een soldaat.

Dan vraagt hij John en Betty naar buiten te komen om de leider te ontmoeten.

‘U hoeft niet bang te zijn’, zegt hij sarcastisch, ‘u zult een fijne tijd hebben en daarna weer terug kunnen naar uw huis.’

Daarna wordt John meegenomen. Die kan alleen nog zeggen: ‘Mr. Li, zorg voor Mrs. Stam.’

Betty gaat met de baby haar slaapkamer in.

De soldaten vragen: ‘Waar is de buitenlandse vrouw?’

Li antwoordt: ‘Heb alstublieft begrip. Zij is een vrouw en heeft drie maanden geleden leven gegeven aan een baby. U hebt haar man weggehaald, waarom zou u haar ook meenemen?’

Verontwaardigd snauwen de soldaten: ‘Wie ben jij om ons te vertellen wat wij doen moeten? Jullie zijn Chinees, zij zijn buitenlanders.’

Ze roepen Betty uit haar kamer. Zij komt naar voren met Helen in haar armen, en vraagt: ‘U hebt mijn man meegenomen. Waarom wilt u mij hebben?’

‘Als u geld hebt, zullen we u niet meenemen. Anders moet u met ons mee.’

Betty geeft de baby aan Mei. In haar kleding had ze wat geld verborgen, dat geeft ze aan de soldaten.

‘Wij willen Amerikaans geld’, eisen ze.

‘Dat heb ik niet’, zegt Betty.

‘Wel, geef het nu.’

Li komt tussenbeide: ‘Mrs. Stam spreekt de waarheid. Zij gebruikt alleen Chinees geld.’

‘Dan gaat u met ons mee’, is het koude antwoord.

‘Maar u zou me niet meenemen als ik u geld gaf!’

‘Maakt niet uit! Lopen!’

Mei, overmand door verdriet, is geneigd om haar meesters achterna te gaan. De soldaten verhinderen het ruw.

‘Als je probeert ons te volgen, schieten we je neer.’

‘Het is goed’, fluistert Betty, ‘het is beter dat je hier blijft.’

Als ons dan iets overkomt, kun je voor de baby zorgen.’

Terwijl Betty Helen tegen zich aandrukt, verlaat ze het huis, met de soldaten.

Nog één keer mag John even het huis in, omringd door vier soldaten, om luiers en wat melk voor de baby te pakken. Dat laatste is er niet eens meer, alle etenswaren zijn door de soldaten meegenomen.

‘Het doet er niet toe’, zegt John, ‘God is hoog boven alles in de hemel. Onze Vader weet het.’

Ze worden met z’n drieën gevangengezet in een huis in de stad.

Die avond schrijft John een brief naar de China Inland Mission:

Tsingteh, Anhwei, 6 december 1934

China Inland Mission, Shanghai

Lieve broeders,

Mijn vrouw, baby en ikzelf zijn vandaag in de handen van de communisten in het stadje Tsingteh. Zij eisen 20.000 dollar voor onze vrijlating. Al onze bezittingen en voorraden zijn in hun handen, maar we prijzen God voor vrede in onze harten en een maaltijd deze avond. God geve u wijsheid in wat u moet doen, en ons standvastigheid, moed en vrede in ons hart. Hij is machtig en een wonderbare Vriend in zulke tijden. Alles ging zo snel deze morgen. Ze waren in de stad net een paar uur nadat de geruchten die circuleerden, alarmerend werden, zodat we ons niet op tijd konden klaarmaken voor vertrek. We waren net te laat. De Heere zegene en leide u, en wat ons betreft, moge God grootgemaakt worden, hetzij door het leven, hetzij door de dood.

*In Hem,
John C. Stam*